

Sisukord

Eessõna 12

Sisujuht 13

Ettevalmistused Aspergeri sündroomiga õpilase vastuvõtmiseks 15

Kuidas seda raamatut kasutada? 15

Mis on Aspergeri sündroom ja autismispektri häired (ASH)? 16

Milline on Aspergeri sündroomiga õpilane? 18

Kas olete tema jaoks õige õpetaja? 19

Jaatav häälestus 19

Enda ja klassiruumi ettevalmistamine 20

Enne õppeaasta algust 21

Soovitusi vanematele, kuidas last kooliks ette valmistada 22

Ka vanematel on vajadused 23

Kombed 25

Hügieen 27

Selgitustöö teiste õpilaste seas 28

Kuidas õpetada õpilasele enesejuhtimisoskusi? 31

Sissejuhatus 31

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 34

Koolis 35

Klassis 39

Kodus 39

Muutustega kohanemine 41

Sissejuhatus 41

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 44

Koolis 45

Klassis 52

Kodus 52

Teiste vaatenurga mõistmine: meeleteooria 54

Sissejuhatus 54

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 57

Koolis 58

Klassis 61

Kodus 63

Raskused kehakeelega 64

Sissejuhatus 64

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 65

Koolis 66

Klassis 70

Kodus 71

Raskused keelt tõlgendades 72

Sissejuhatus 72

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 76

Koolis 76

Klassis 80

Kodus 81

Sõprussuhete loomine ja käitumisreeglite järgimine 82

Sissejuhatus 82

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 86

Koolis 87

Klassis 91

Kodus 93

Näiline tundetus 94

Sissejuhatus 94

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 96

Koolis 97

Klassis 100

Kodus 100

Kui laps kaotab enesevalitsuse	101
Sissejuhatus	101
Kuidas õpilane olukorda tunnetab?	103
Koolis	103
Klassis	110
Kodus	111
Erihuvid	112
Kuidas õpilane olukorda tunnetab?	113
Koolis	114
Klassis	117
Kodus	118
Kiusamine	119
Sissejuhatus	119
Kuidas õpilane olukorda tunnetab?	120
Koolis	121
Klassis	127
Kodus	128
Õppekäigud, ekskursioonid ja laagrid	130
Enne sõitu	130
Kui olete kohale jõudnud	131
Tajude ülekoormatus õppekäigul	132
Pärast reisi	134
Kodused tööd	135
Kuidas õpilane olukorda tunnetab?	136
Koolis	136
Kodus	138
Distsipliin klassis: karistada või mitte?	142
Sissejuhatus	142
Kuidas õpilane olukorda tunnetab?	142
Koolis	143
Klassis	145
Kodus	146

Aistingud

Ülevaade 149

Kuulmismeel 152

Sissejuhatus 152

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 154

Koolis 155

Klassis 160

Kodus 161

Nägemismeel 162

Sissejuhatus 162

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 166

Koolis 166

Klassis 171

Kodus 172

Haistmismeel 173

Sissejuhatus 173

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 175

Koolis 176

Klassis 178

Kodus 179

Maitsemismeel 180

Sissejuhatus 180

Koolis 183

Klassis 186

Kodus 187

Kompimismeel 192

Sissejuhatus 192

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 195

Koolis 196

Klassis 200

Kodus 200

Tasakaalumeel: tasakaaluelund 202

Sissejuhatus 202

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 204

Koolis 205

Klassis 208

Kodus 209

Kehataju: süvatundlikkus 210

Sissejuhatus 210

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 213

Koolis 214

Klassis 220

Kodus 221

Valuaistingud 223

Sissejuhatus 223

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 224

Koolis 224

Klassis 227

Kodus 227

Sünesteesia 228

Sissejuhatus 228

Kuidas õpilane olukorda tunnetab? 229

Klassis 230

Kodus 231

Kirjandus 232

Sisujuht

Mis valdkonnas on õpilasel raskusi?	Lugege selle kohta järgmisest osast
Sotsiaalne ja emotsionaalne käitumine	
<ul style="list-style-type: none"> • Ta ei suuda teistega mõistlikult suhelda. • Tal on raske sõpru leida. • Tal on raske aru saada, et inimesed mõtlevad ja tunnevad erinevalt. • Tal on raske tundeid väljendada ja ühtlasi teiste tundeid mõista. • Talle ei meeldi grupitegevused ja meeskonnasport. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kombed 25 • Hügieen 27 • Teiste vaatenurga mõistmine: meeleteooria 54 • Raskused kehakeelega 64 • Sõprussuhete loomine ja käitumisreeglite järgimine 82 • Näiline tundetus 94 • Kiusamine 119
Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus	
<ul style="list-style-type: none"> • Ta tõlgendab keelt otsetähenduses ja ei saa aru varjatud pilgetest, huumorist ega slängist. • Tal on raske end väljendada ja tal tuleb ette tõrkeid keelekasutusega. • Ta ei loo ega otsi silmsidet. • Tal on madal enesehinnang. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kombed 25 • Teiste vaatenurga mõistmine: meeleteooria 54 • Raskused kehakeelega 64 • Raskused keelt tõlgendades 72 • Sõprussuhete loomine ja käitumisreeglite järgimine 82 • Näiline tundetus 94 • Kiusamine 119 • Distsipliin klassis: karistada või mitte? 142
Käitumisprobleemid	
<ul style="list-style-type: none"> • Ta eirab korraldusi. • Ta ei kuula sõna ega austa teisi. • Ta teeb teistele lastele haiget. 	<ul style="list-style-type: none"> • Distsipliin klassis: karistada või mitte? 142 • Aistingud 149

Aistingud ja liikumine	
<ul style="list-style-type: none"> • Ta on ülitundlik või tal on raskusi kompimise, nägemise, kuulmise, maitsmise, haistmise, kehataju, tasakaalu ja koordinaatsiooniga. • Ta ärritub tunnis ega püsi kuidagi paigal. • Ta hüpleb, vehib kätega või kiigutab ennast edasi-tagasi. • Tal on kõrge valulävi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kui laps kaotab enesevalitsuse 101 • Aistingud 149
Muutustega kohanemine	
<ul style="list-style-type: none"> • Tal on kindel käitumisviis ja ta vajab enda ümber korda. • Ta ei suuda ühelt ülesandelt teisele üle minna. • Tal on raske asju korraldada, kavandada ja tähtsuse järjekorda seada ning juhiseid järgida. • Ta kardab proovida uusi asju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enda ja klassiruumi ettevalmistamine 20 • Enne õppeaasta algust 21 • Soovitusi vanematele, kuidas last kooliks ette valmistada 22 • Kuidas õpetada õpilasele enesejuhtimisoskusi? 31 • Muutustega kohanemine 41 • Kui laps kaotab enesevalitsuse 101 • Õppekäigud, ekskursioonid ja laagrid 130 • Kodused tööd 135 • Distsipliin klassis: karistada või mitte? 142 • Kuulmismeel 152
Erihuvid	
<ul style="list-style-type: none"> • Ta suudab uskumatult hästi keskenduda konkreetsele huvialale. • Ta räägib kogu aeg mõnest kindlast teemast. • Ta keskendub mõnele tegevusele ega soovi seda katkestada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kui laps kaotab enesevalitsuse 101 • Erihuvid 112 • Distsipliin klassis: karistada või mitte? 142

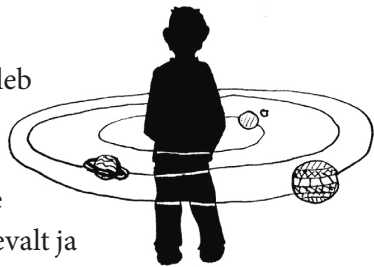

Teiste vaatenurga mõistmine

Meeleteooria

Sissejuhatus

„Meeleteooria“ on termin, mida kuuleb Aspergeri sündroomiga seoses üsna sageli. Lahtiseletatult tähendab see, et autismispektril inimesel on väga raske mõista, et teised mõtlevad temast erinevalt ja et neil on oma mõtted, veendumused, soovid ja arvamused. Tegelikult oleks õigem öelda, et Aspergeri sündroomiga inimene saab küll aru, et inimesed mõtlevad erinevalt, aga miks, kuidas ja mida, jääb talle täiesti arusaamatuks. Ta ei suuda aduda teiste vaatenurki ega tunda empaatiat. Teiste inimeste reaktsioonid on tema jaoks mõistatuslikud, ettearvamatud ja lausa hirmutavad.

Osa autismispektriga inimesi on aga väitnud, et nad näevad hoopis tohutult palju erinevaid reageerimisvõimalusi, võtavad suhtlusolukorras vastu nii palju teavet, et kogu info halvab neid. Igasuguste filtriteta sissetuleva info hulk lülitab aju ja meeled välja. Seetõttu reageerivad nad puiselt või monotoonselt, mis jätab mulje, justkui ei huvituks nad teemast või ei mõistaks teisi.

Olgu põhjustega, kuidas on, aga meeleteooria raskused mõjutavad lapse elu igal moel, sõprussuhetest ühiskondlike käitumisnormide järgimise ning teiste inimeste mõtete ja tunnete mõistmiseni. Meeleteooria määrab ka selle, kuidas laps väljendab enda emotsioone, ning selgitab, miks ta just teatud viisil mõtleb ja räägib.

Aspergeri sündroomiga laps

- on väga enesekeskne (mitte ajada segamini iseka lapsega)
- kasutab sotsiaalses suhtluses pigem loogikat kui intuitsiooni
- ei mõista, et ümbritsevatel inimestel võivad olla teistsugused soovid ja arvamused kui temal
- eeldab, et teised vihkavad ja soovivad või naudivad sama mis tema
- alustab mõnest juhtumist rääkimist poole loo pealt, sest eeldab, et kuulaja teab juba algust
- jalutab teiste juurest minema, eeldades, et nood järgnevad talle või teavad, et ta kavatseb lahkuda
- räägib oma huvialast põhjalikult, taipamata, et tüütab vestluskaaslast
- sekkub mõtlematult vestlusse, arvestamata, kuidas see vestlejatele mõjub
- püüab teiste mängudesse või tegevustesse sekkuda, taipamata, et see võib teisi häirida
- püüab mängu ja tegevusi enda soovi järgi suunata
- järgib kindlaid mõttemalle ega muuda kergesti oma hoiakuid või seisukohti
- näeb asju mustvalgelt
- ei suuda fakte ja väljamõeldisi üksteisest eristada

- ei palu vabandust, kuna ta ei näe endal süüid ega pea vabandusi vajalikuks
- võib oma arvamuse välja öelda teiste tundeid arvesse võtmata
- võib teisi kritiseerida ja parandada, uskudes, et on nii abiks, aga jätab hoopis ebaviisaka või ülbe mulje
- solvab inimesi ja satub konfliktidesse, aga ei saa ise aru, miks
- ei mõista teiste tegude põhjuseid ja võib provotseerimisele sobimatult reageerida, näiteks võib ta kogemata müksanud inimest lüüa, uskudes, et tegu oli teadliku löögiga, teisalt aga ei pruugi ta väljagi teha kiusaja löögist, pidades seda sõbralikkuse väljenduseks
- ei erista tahtlikult ja tahtmatult haiget tegemise erinevust ja reageerib alati, nagu oleks tegu olnud tahtliku rünnakuga
- tõlgendab teiste öeldut sõna-sõnalt
- võib paista ebaviisaka ja sõnakuulmatuna, sest ta ei järgi sotsiaalseid reegleid
- võib tunduda tundetu ja empaatiavõimetuna, sest ta ei oska lugeda märke, et kaaslane on haiget saanud või vajab lohutust
- on väga aus isegi siis, kui ausust võib pidada ebaviisakaks või piinlikuks
- võib olla sotsiaalselt tõrjutud, sest ta ei käitu, nagu temalt oodatakse
- ei oska lugeda mitteverbaalseid märke, ei mõista varjatud pilkeid ega eri hääletoonide tähendust
- arvab, et inimesed ütlevad oma tunded ja mõtted alati välja
- ei taipu, miks keegi peaks üritama edastada mõtet või tunnet ebaselgete žestide ja vihjetega, kui ta võiks selle otse välja öelda
- väldib suhtlusolukordi, kui tema käitumist võidakse valesti mõista

- on pärast seltskonnas viibimist kehaliselt ja vaimselt kurnatud, sest sotsiaalseid ja mitteverbaalseid märke lugeda on tema jaoks väga raske

VAATA LISAKS

Raskused keelt tõlgendades

Sõbrussuhete loomine ja käitumisreeglite järgimine

Näiline tundetus

Kiusamine

KUIDAS ÕPILANE OLUKORDA TUNNETAB?

- > Olen aru saanud, et teised inimesed mõtlevad, räägivad ja reageerivad teisiti kui mina. Enamik aga ei püüagi mõista, miks mina nendega võrreldes teistmoodi mõtlen, räägin ja reageerin. Miks pean just mina enda käitumist muutma? Kui Aspergeri sündroom oleks enamikul inimekonnast, käituksid kõik loogiliselt ja räägiksid, mida nad mõtlevad. See oleks ju suurepärane!
- > Ma ei saa sageli aru, mida teised inimesed mõtlevad või miks nad teatud viisil käituvad. Minu ja nende vahel laiutab arusaamatus. Nende nägu läheb pingesse ja nad teevad veidraid liigutusi ning mina peaksin sellele kuidagi reageerima, aga jään hätta, sest ei mõista kuidagi, mida minult oodatakse. Enamasti ma lihtsalt kardan inimesi ja hoian neist võimalusel eemale.
- > Kõik asjad üllatavad mind. Üllatun, kui inimestele ei meeldi sama mis mulle. Üllatun, kui inimesed ei tea seda, mida mina tean, või kui mina ei tea seda, mida nemad teavad. Üllatun, et peaksin justkui teiste tundeid ja mõtteid mõistma. Kuidas saaksingi seda teha? Mina ei ole ju nemad.

Koolis

Puuduliku meeleteooriaga laps on koolis sageli kiusamisobjekt, kes on tõrjutav ja keda süüdistatakse inetus käitumises ja sõna-kuulmatuses. Jälgige olukorda hoolikalt ning looge klassis salliv ja mõistev õhkkond. Olge Aspergeri sündroomiga õpilase igapäevaseid muresid lahendades alati õiglane ja avatud.

Allpool on toodud mõni soovitus.

- On väga tõenäoline, et Aspergeri sündroomiga õpilane hakkab midagi jutustama juhtumi tausta avamata. Näiteks ütleb ta: „Sirli kukkus ja hakkas kõvasti nutma.“ Katkestage lapse jutt viisakalt ja selgitage, et ei saa aru, millest ta räägib. Kas keegi sai haiget ja vajab abi? Kas ta räägib mõnest filmist? Kas see juhtus kodus või juba tükk aega tagasi? Paluge lapsel juhtunust täpsemalt rääkida. See võib teda küll ärritada, kuid ta peab aru saama, et teie ei tea seda, mida tema teab.
- Kõik lapsed soovivad, et neid väärtustatakse, hinnatakse ja tunnustatakse. Aspergeri sündroomiga laps ei pruugi mõista, mismoodi tõstavad komplimentid teise inimese tuju ja aitavad sõpru leida. Julgustage õpilasi üksteisele komplimente tegema ja jagage neid ka ise heldelt. Kiitke lapsi, aga ainult asja eest. Ärge öelge „Tubli töö“, vaid „See puu tuli sul väga tõetruult välja. Hästi tehtud“. Kiitke õpilasi, kui nad on teistele midagi head öelnud. Õpetage, kuidas komplimentile reageerida: kui keegi sinu tööd kiidab, öeldakse „Aitäh!“, mitte „See värv läks mul täitsa valesti. Nii kole pilt tuli“.
- Kui klassis tekib konflikt, kuulake mõlemad pooled hoolikalt ära. Võimaldage Aspergeri sündroomiga lapsel kõneleda esimesena, sest esialgu näeb ta ainult enda vaatenurka. Ärge lubage teistel vahele segada. („Tommi võttis minu mänguasja, sellepärast ma lõingi teda.“) Seejärel laske katkestusteta kõne-

leda teisel osapoolel. („Ma võtsin selle maast üles, aga ma ei teadnud, et see on Janne oma, ja tema lõi mind.“) Aspergeri sündroomiga laps õpib sellest kahte asja: esiteks, et teid saab usaldada, sest olete õiglane ja kuulate ta ära, teiseks, et teisel lapsel on sündmusest oma arusaam. Nüüd võite rääkida, kuidas teie olukorda nägite või kuidas tüli lahendada. („Olen õpetaja ja ma ei taha, et minu õpilased üksteisele haiget teevad. Seinal on see reegel kirjas – me ei tee kaaslastele haiget. Janne, sina mine palun viieks minutiks rahunemisnurka. Kui keegi järgmisel korral sinu mänguasja võtab, siis küsi see viisakalt tagasi või veelgi parem – võite koos mängida.“) On muidugi täiesti võimalik, et Tommi teadis väga hästi, kellele mänguasji kuulub, ja tahtis ainult Jannet ärritada. Kui õpilased käituvad sihilikult kiuslikult, peate olema ääretult valvas. Kasuks tuleks kolmanda, erapooletu osapoolte arvamus. (Muidugi võite selgeks õppida ka mõtete lugemise ja kõik lahkkelid teie klassis saavad kerge vaevaga lahenduse.)

- Aidake lapsel mõista, et iga inimese käitumisel on põhjus. Õelge, et saate aru, et teiste käitumine võib ta segadusse ajada, aga selgitage, et ka tema teeb mõnikord midagi, mis jääb teile ja teistele õpilastele arusaamatuks. Julgustage õpilasi kõigepealt üksteiselt küsima „Miks sa nii tegid?“, enne kui nad vihastavad või muudmoodi sobimatult reageerivad. Rõhutage seda ka lahkkelisid klaarides. Las lapsed küsivad üksteiselt „Miks sa nii tegid?“ ja kannavad vastuse teile ette: „Janne ütles, et ta lõi mind, sest ma võtsin tema mänguasja.“
- Kui Aspergeri sündroomiga laps rikub reeglit, selgitage talle, mille vastu ta eksis ja miks tuleb teda karistada. Enamasti ei saa ta aru, mis reeglina on ta pahuksisse sattunud. Olge hästi konkreetne. Teil on lihtsam, kui pahateo tagajärjed on juba kusagile kirja pandud ja lastele ära seletatud. Kuulake kind-

lasti ära, miks laps eiras reeglit, sest tema põhjendus võib oodatust suuresti erineda. Laiendage käitumisreeglit ka teistele olukordadele, näiteks keeld „Ära sodi klassi seintele!“ kehtib ka mänguväljaku ja tualettruumi seinte puhul.

- Kasutage olukorrakirjeldusi või pildiseeriaid, et selgitada lapsele konflikti mõlema osapoole vaatenurka. Laps peab mõistma, et ka teistel õpilastel on arvamused ja tunded, mis ei pruugi tema omadega kattuda. Näidake, et teiste tunnete ja soovide eiramine võib neid pahandada. Tegu on lihtsa põhjuse ja tagajärje seosega (vt peatükki „Raskused kehakeelega“).
- Ärge püüdke selgitada Aspergeri sündroomiga lapsele käitumisreegleid õpetussõnadega „Käitu teistega nii, nagu sa tahad, et sinuga käitutaks“. Ta saab aru, et teistele ei meeldi, kui neile haiget tehakse või neid narritakse, kuid lapse arvamus sellest, mismoodi ta tahaks, et temaga käitutakse, võib mõnes olukorras teiste soovidest märgatavalt erineda. Kui Aspergeri sündroomiga laps on kurb või mures, võib ta eelistada olla omaette ja nii ei kipu ta samas olukorras ka teisi lohutama. Sellisele lapsele ei meeldi võib-olla puudutused, nii ei puuduta ta ka ise teisi. Talle meeldib, kui teised räägivad tõtt, ja seega on ta ka ise aus. Kui rõhutada, et teistega peab käituma nii, nagu ta tahab, et teised temaga käituksid, ei suuda ta ilmselt kaaslastega suhestuda.
- Looge klassis õhkkond, milles laps tunneks end vabalt ja julgeks küsimustega teie poole pöörduda. Nii on tal võimalik saada selgust selles, mis on seni arusaamatuks jäänud.

Klassis

- Laske lastel ette kujutada, et nad on tähtsad riigipead rahvusvahelisel konverentsil, kus nad esindavad mõnda väljamõeldud riiki. Andke igähele kätte kaart, millel on kirjas selle riigi reeglid, tavad ning teod, mis on nende jaoks solvavad. Olge hästi leidlik ja kaasake nii palju käitumistavasid, kui suudate välja mõelda. Teine võimalus on lasta lastel endil tunnis kaardid valmis teha.

1. näide: Kortsumaa	2. näide: Itsilinn
<p><i>Tavapärase käitumise</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Viisakas on inimestega suheldes kulmu kortsutada. • Selleks et inimesed sind austaksid, tuleb neid otsa vaadates pörnitseda. • Kui keegi küsib, millega sa tegeled või kust sa pärit oled, peab vastama võimalikult napsõnaliselt. • Tuleb rahulikult ja peaaegu liikumatult seista. 	<p><i>Tavapärase käitumise</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kõige peale tuleb itsitada. • Rääkides peab hoogsalt kätega vehkima. • Igale küsimusele tuleb hästi pikalt ja põhjalikult vastata. • Kohtumisel tuleb inimesi kallistada.
<p><i>Solvav käitumine</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • naeratamine, sest naerusuiseid inimesi ei saa usaldada • vestluskaaslase pilgust mööda vaatamine • pinnapealsed vestlused tühjast-tühjast • rääkides kätega vehkimine 	<p><i>Solvav käitumine</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kulmukortsutamine, sest morne inimesi ei saa usaldada • rääkides kangelt ja liikumatuna paigalseimine • järsud lühivastused

Nüüd jagage igale lapsele üks kaart ja mängige, et konverentsikülalisi ootab ees pidulik kokkusaamine. Seejärel rääkige, et mõni sõbralikkuse ning viisakuse väljendus võib olla teise inimese jaoks hoopis solvav. Juhtige tähelepanu sellele, et ühesuguste kaartidega lapsed kogunesid ülesande lõpuks ühte rühma. Selgitage, et erisugused inimesed reageerivad suhtlusolukordades erinevalt ja et selline käitumine lihtsalt erineb harjumuspärasest ega ole vale. Arutage, kuidas aitab teise inimese kommete tundmine ebamugavat olukorda leevendada.

- Rääkige lastele lugu kolmest seotud silmadega mehest, kes pidid esimest korda elus elevanti katsuma. Üks meestest puudutas looma külge ja leidis, et elevant on nagu sein. Teine sai kätte looma saba ja arvas, et elevant on nagu köis. Viimane mees katsus lonti ja uskus, et elevant on jäme voolik. Selgitage, kuidas inimesed näevad ümbritsevat elu igaüks pisut isemoodi, lähtudes omaenda teadmistest. Kui võite, rääkige, et Aspergeri sündroomiga elamine on nagu ainult elevandi ühe osa nägemine.
- Värvige karbi küljed igaüks ise värvi. Näidake karpi ja küsige lastelt, mis värvi see on. Keerake karpi, et lapsed hüüaksid eri värve. See illustreerib taas kord, kuidas maailm võib eri vaatenurgast vaadatuna üsna erinev paista.
- Mängige rollimängu või kirjutage looke mõne juhtumi kohta lähtuvalt kõikide asjaosaliste vaatenurgast. Näiteks on kahe lapse vahel puhkenud tüli, õpetaja nägi, kuidas üks laps teist löi, aga ei tea, et teine laps võttis enne seda ära esimese lapse mütsi. Mängige läbi või kirjutage ja joonistage, mida näeb igaüks oma vaatepunktist.

Kodus

- Selgitage vanematele, mida te klassis teete, et õpetada last mõistma teiste inimeste seisukohti, mõtteid ja tundeid. Küsige, kuidas nad kodus selle küsimusega tegelevad. Püüdke leida klassis ja kodus samasugune lähenemistee, et kinnistada lapses head käitumisviisi ja taunida ühiselt ebasobivat käitumist.
- Julgustage vanemaid oma mõtted ja tunded välja ütleva, et laps saaks täpselt aru, mida temalt oodatakse, ega peaks püüdma ära arvata, mida vanem tunneb või soovib.
- Soovitage vanematel harida ka pereliikmeid, sõpru ja teisi tuttavaid ning teavitada neid lapse teistsugustest tajudest. Rääkige, kuidas olete teistele lastele selgitanud, miks käitub Aspergeri sündroomiga laps teistest erinevalt. Püüdke jagu saada eelarvamustest, et inimesed aktsepteeriksid last just sellisena, nagu ta on, ja pakuksid talle vajadusel igakülgset tuge.